

процес в умовах об'єктивно існуючих протиріч. Ці протиріччя створюють високу нервово-емоційну напругу, що негативно відбивається на здоров'ї та фізичному стані студентів.

3. Ефективна підготовка фахівців у вищому навчальному закладі вимагає створення умов для інтенсивної й напруженої інтелектуальної праці без перевантажень й перевтоми, у поєднанні з активним відпочинком і фізичним розвитком. Створенню таких умов повинно відповідати таке використання засобів фізичної культури й спорту, що сприяє підтримці досить високої та стійкої навчально-трудової активності й працездатності студентів.

4. Позитивний характер змін розумової працездатності досягається багато в чому при адекватному для кожного індивіда використанні засобів фізичної культури, методів і режимів впливу.

Список літератури

1. Белкина, Н. В. Здоровьеформирующая технология физического воспитания студентов вуза [Текст] / Н. В. Белкина // Теория и практика физической культуры. – 2006. – № 2. – С. 7–11.

2. Кудрицкий, В. Н. Некоторые подходы к формированию здорового образа жизни у студенческой молодежи [Текст] / В. Н. Кудрицкий, В. А. Цапенко // Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи: III Всеукр. наук.-практ. конф. – Донецьк, 2004. – С. 279–280.

3. Кузь, В. І. Основи національного виховання [Текст] : учеб. кн. для завершающих уровней физкульт. образования / В. І. Кузь. – К. : Київ, 1999. – С. 121–128.

4. Лебедев, В. М. Мотивационное сопровождение формирования здоровья [Текст] / В. М. Лебедев, И. Г. Нигреева // Физическое воспитание и современные проблемы формирования и сохранения здоровья молодежи : научн. конф. [материалы]. – Гродно, 2001. – С. 96–97.

5. Левченко, Е. С. Факторная структура социальной адаптации студентов [Текст] / Е. С. Левченко // Теория и практика физической культуры. – 2007. – № 3. – С. 26–29.

6. Матвеев, Л. П. Общая теория спорта [Текст] : учеб. кн. для завершающих уровней физкульт. образования, / Л. П. Матвеев. – М. : 4-й филиал Военздат, 1997. – С. 255–278.

7. Новиков, А. А. Некоторые пути повышения эффективности спортивной науки [Текст] / А. А. Новиков, Р. А. Пилоян // Теор. и практ. физ. культ. – 1976. – № 12. – С. 44–48.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© І.О. Кудряшов, А.В. Артюгін, Н.Б. Максимова, 2010.

УДК 81'276

А.О. Борисова, доц. (ХДУХТ, Харків)

В.О. Архипова, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

С.Л. Самойлова, ст. викл. (УПА, Харків)

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто різноманітні методики навчання монологічного мовлення в ситуаціях фахово-спрямованого спілкування (ФСС) іноземною мовою. Запропоновано найефективніший алгоритм укладання власного монологічного висловлення (повідомлення, доповіді, презентації), що передбачає укладання плану усного повідомлення, звіту про результат проведених досліджень і компресію текстів.

Рассмотрены разнообразные методики обучения монологической речи в ситуациях профессионально-ориентированного общения на иностранном языке. Предложен наиболее эффективный алгоритм составления собственного монологического высказывания (сообщения, доклада, презентации), который предусматривает составление плана устного сообщения, отчета о результате проведенных исследований и компрессию текстов.

Various methods of teaching monologue speaking in the situation of the professionally oriented communication in a foreign language have been surveyed. The most effective algorithm of working out one's own monologue (statement, report, presentation) that stipulates elaborating plan of the oral statement, report on the result of the survey and compression of the text has been offered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Процеси глобалізації, які охопили планету, відкритість міждержавних кордонів вимагають підвищення вимог до комунікативного володіння іноземною мовою, пошуків нових форм та засобів навчання іншомовного фахово-спрямованого спілкування. Головна мета мовного навчання в неможливому ВНЗ полягає в підготовці такого фахівця, якому практичне володіння яким іноземною мовою дозволить працювати з фаховою іноземною літературою; спілкуватися з колегами на конференціях, симпозіумах, семінарах; слухати лекції іноземною мовою; писати наукові доповіді або ділові листи іноземною мовою; реферувати та анутовати фахово-спрямовані статті. Актуальність цього дослідження визначена стрімким розвитком сучасних інформаційних технологій, що дозволяє майбутньому спеціалісту значно розширити міжнародні контакти із закордонними колегами, що, у свою чергу, веде до необхідності удосконалювати навички практичного володіння як розмовною, так і професійно-спрямованою мовою.

Вивчення іноземної мови, за визначенням Ч. Фріза і Р. Ладо – це «набуття здатності користуватися її структурою в межах загальнозжитованого словника в природних умовах спілкування з носіями цієї мови, яке відбувається в нормальному розмовному темпі» [1]. Усе це свід-

чить про постійно зростаючу зацікавленість у проблемах та шляхах удосконалення мовної підготовки немовних ВНЗ.

Мета та завдання статті. Метою статті є аналіз, удосконалення та вибір найефективнішої методики навчання монологічного мовлення в ситуаціях фахово-спрямованого спілкування (ФСС) іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичною основою для проведення даного дослідження є розроблені науковцями положення у сфері теорії спілкування та інформації [3], теорії вправ з удосконалення мовних навичок [4], функціонально-пізнавального підходу до навчання іноземних мов [1; 2].

На наш погляд, рівень володіння студентами немовних ВНЗ монологічним мовленням у ситуаціях ФСС зростає за умов оптимальної організації навчального процесу з послідовним використанням комунікативних вправ; текстологічних прийомів отримання інформації; розробки навчальних ситуацій професійного спілкування, максимально наближених до реальних; використання мовних вправ, метою яких є розвиток мовних умінь у монологічному мовленні.

Методика навчання іншомовному монологічному мовленню в професійній сфері передбачає цілеспрямовану роботу з розвитку навичок професійно-спрямованої мовної діяльності, яка полягає в послідовному використанні текстологічного прийому отримання інформації та комунікативних форм роботи під час обговорення наукових текстів, зміст яких сприяє активізації розумової діяльності студентів. Монологічне мовлення як продукт самостійного іншомовного мислення студентів вимагає креативного підходу до виконання поставленого завдання.

«Основи мови, якими треба оперувати продуктивно, – пише Ч. Фріз, – треба якомога скоріше закріпити у вигляді підсвідомих навичок. Для цього треба повторювати й повторювати багато закінчених речень, запитань і відповідей, щоб вони швидко перетворилися на автоматичні реакції. Але поряд з такими специфічними формулами, корисними словосполученнями і реченнями існує багато «моделей» (patterns), які повинні зрештою перетворитися на звичні форми. У ці форми має вкладатися продуктивне вираження без того, щоб ця форма чітко усвідомлювалася... На початковому етапі навчання ці моделі ще довго лишаються на рівні відтворення зі свідомим вибором, а не на рівні відтворення, що являє собою використання автоматичної підсвідомої навички. Тільки після довгого тренування тих самих «моделей», наповнених різним змістом, самі моделі стають автоматизованими в продуктивному розумінні. Тільки тоді, коли студент досяг такого ро-

зуміння (у межах корисного, але рішуче обмеженого контингенту лексичних одиниць), можна сказати, що він вивчив мову» [2].

Фахова направленість навчального матеріалу повинна активізувати професійні потреби студентів на заняттях. Комплекс вправ для фахово-спрямованого спілкування включає роботу над вибиранням інформації з наукового тексту, її компресію або розширення, роботу над поясненням та описом ілюстративного матеріалу (схеми, графіки, таблиці, діаграми тощо), вправи для оволодіння структурно-композиційними особливостями укладання наукової доповіді або повідомлення, дозволяє оптимізувати процес формування вмінь і навичок монологічного мовлення під час фахово-спрямованого спілкування. Ступінь труднощів у вивченні моделей іноземної мови великою мірою залежить від того, наскільки вони схожі на моделі рідної мови чи відмінні від них.

У сфері міжнародного фахово-спрямованого спілкування його учасники виконують певні функції, до яких входить не тільки переклад на основі володіння тонкощами спеціальності, але й укладання двомовної документації, рекламних матеріалів, що передбачає знання національно-культурних особливостей зарубіжних партнерів.

На нашу думку, фахово-спрямоване спілкування – це процес формування, підтримки і розвитку безпосередніх і опосередкованих ділових взаємовідносин між різномовними учасниками визначеної професійної галузі знань. Професійна комунікація передбачає, що члени лінгвокультурного соціуму дотримуються відповідних норм комунікативної поведінки, що передбачає навчання студентів лінгвопсихологічним та культурологічним аспектам, акумулюючим багатопланову інформацію про соціум країни, мова якої вивчається.

До складних інтегративних навичок професійної сфери спілкування можна віднести підготовку усного повідомлення або доповіді – презентації на основі згортання, розгортання та укладання з частин іншомовного тексту самостійного усного висловлення. У подальшому це вміння повинно вдосконалитись і привести до вміння рецензувати та коментувати отриману із тексту інформацію. Основними інтегративними вміннями при цьому є бібліографічний пошук інформації, у тому числі в Інтернеті, перетворення вербальної інформації в невербальну, і навпаки. Найкращі зразки іноземного мовлення можуть дати студентам ті особи, для яких ця мова є рідною (*native speakers*). Поряд з використанням їх живої мови як зразка для імітації слід також широко користуватись іншомовними зразками у вигляді відео- та звукозапису.

Стійкою тенденцією розвитку міжнародного фахово-спрямованого спілкування є зростання таких форм, як укладання влас-

ного монологічного висловлення (повідомлення, доповіді, презентації), для чого необхідно навчити студентів:

- укладати план усного повідомлення (outline);
- укладати звіти про результат проведених досліджень (progress reports);
- робити компресію текстів (summarizing).

Тобто, спочатку необхідно спроектувати свою доповідь, після чого можна її презентувати. Проектна методика широко використовується на всіх етапах навчання іноземних мов у ВНЗ, але особливу цінність для формування професійної іншомовної компетенції вона набуває після отримання студентами необхідного рівня знань для організації даного виду діяльності, коли студенти вже знають алгоритм дій для самостійного використання. У процесі роботи над проектом презентації у студентів активізуються творчі здібності, розвивається мислення, логіка, вміння контролю, самоаналізу та самооцінки. На рівні презентації свого проекту вже можна визначити, якими мовними навичками студенти вже володіють, а які ще необхідно засвоїти.

Надзвичайно важливу роль відіграє навчання подання монологічного повідомлення – презентації. Для того, щоб презентація була простою, зрозумілою і одночасно не втратила свій стиль, студенти повинні володіти такими прийомами, як інтонація, риторичні запитання, перебільшення, протиставлення. Інтонаційні групи найчастіше мають відношення до пауз, які використовуються для привертання уваги слухачів. Риторичні запитання допоможуть підтримати так званий «діалоговий стиль» монологічного повідомлення, що, як правило, сприймається як односпрямована комунікативна модель, та утримати увагу і зацікавленість аудиторії. Значущі протиставлення також використовуються для акцентування уваги на важливих аспектах презентації. Наприклад, порівняйте два висловлення (// – інтонаційна пауза):

- *Our competitors will meet our customers' needs if we don't.*
- *If we don't meet our customers' needs, // our competitors will.*

При цьому такі мовні засоби, як повтори, порівняльні звороти, паралелізми, емфатичні конструкції тощо, засвоюються рецептивно. Перебільшення досягається завдяки використанню таких інтенсифікаторів, як *completely, really, extremely, absolutely* тощо.

Суть структуральної або аудіо-лінгвальної методичної системи полягає у переміщенні центру уваги на усне мовлення та формуванні навичок автоматичного користування моделями іноземної мови. Необхідно навчити майбутніх фахівців користуватися мовними моделями, наповнюючи їх потрібною професійною лексикою і додержуючись нормального темпу мовлення.

Висновки. Для реалізації навичок іншомовного монологічного мовлення у сфері професійної діяльності ефективним є використання низки інноваційних особистісно-орієнтованих методів та технологій, найбільш стимулюючою з яких є презентація, що:

– стимулює пізнавальну і творчу активність студентів під час вивчення іноземної мови;

– стимулює ціннісне ставлення студентів до вивчення іноземної мови професійного спрямування;

– стимулює інтенсивне зростання професійної компетенції студентів, що, у свою чергу, надає новий імпульс процесу самоудосконалення.

Сьогодні, як ніколи раніше, надзвичайно важливо продемонструвати студентам їх особисту зацікавленість у знаннях, які вони отримують і які, безперечно, знадобляться їм у майбутній професійній діяльності.

Презентація як засіб формування та розвитку навичок іншомовного монологічного мовлення у сфері професійної діяльності дозволяє підвести студентів до усвідомлення важливості обраної ними професії, посилити прикладне значення іноземної мови як засобу поповнення та поглиблення фахових знань, продемонструвати необхідність самоосвіти та самовиховання.

Список літератури

1. Lado, R. Language Teaching. [Text] / R. Lado. – New York, 2001. – P. 38.

2. Fries, Ch. Teaching and learning English as a Foreign Language [Text] / Ch. Fries. – Univ. of Mich. Press, 2000. – P. 8–9.

3. Латыпов, Р. А. Об использовании учебно-речевых ситуаций при обучении будущих специалистов в области информационных технологий эмотивно-оценочным монологическим высказываниям на иностранном языке [Текст] / Р. А. Латыпов // Педагогические науки. – № 2 (24). – 2007. – С. 181–184.

4. Мильруд, Р. П. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам [Текст] / Р. П. Мильруд, И.Р. Максимова // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 17–19.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© А.О. Борисова, В.О. Архипова, С.Л. Самойлова, 2010.